

kunne bestyre en Gaard. Det er velbekendt, at mangfoldige Fæsteeiker bestyre deres Gaarde meget godt, og vi behøve vist blot at see os om i vor egen Erfarenhedskreds, og vi vilde saa vist finde mange Exempler paa, at det ikke er Manden, der er Bestyrer af Gaarden, selv medens Egtteskabet bestaaer. Hun kan jo ogsaa have en Nolskarl uden at indrømme ham ægteffabelige Rettigheder.

De øvrige Bestemmelser har jeg ikke Noget imod, dog skal jeg forbeholde mig ved Detailbehandlingen at gjøre nogle Bemærkninger ved en enkelt Bestemmelse.

Inden jeg slutter, skal jeg vende tilbage til den Tanke, som jeg gik ud fra, og sige, at dette Forsøg paa at slukke paa Fæstelovgivningen, istedetfor at afløse den med Selveiendom, staaer ikke, troer jeg, i god Forbindelse med det Formaal at udvide det Territorium, hvor fuldstændig Selveiendom hersker. Men jeg troer dog at have fundet Ministerens Tanke derved, som forbinder det til et vel sammenhængende Hele. Der har under de lange Debatter om Tvangsafsløsningsloven været disputeret frem og tilbage om Udsigten til, at en saadan Lov fremmede eller hindrede frivillige Salg — thi det maa indrømmes, at det fra alle Sider var det, man ansaae for meest ønskeligt, og selv en af de Mænd, der ivrigt have kæmpet for en Tvangslov, har engang ved en høitidelig Leilighed defineret Tvangsloven som den Lov, der tvang Godseierne til frivilligt at sælge — idet man paa den ene Side sagde, at Udsigten til en Tvangslov gjorde Bønderne mindre tilbøjelige til at kjøbe, og det kan ikke nytte, at man vil sælge, naar Ungen vil kjøbe, og jeg troer, at den til en vis Grad har haft den Virkning, og paa den anden Side indvendte, at Vissheden om, at en Tvangslov tidligere eller senere vilde komme, var et Motiv for Godseierne til at sælge itide, og der kan heller ikke være Tvivl om, at der er solgt meget Fæstegods, som Bedkommende hellere vilde stille sig ved end see det, som de kaldte det, taget fra dem. Der har nu været disputeret om, hvilken af disse Virkninger der var størst. Jeg troer ikke, at det ligger saa fjernt at fortolke denne Lov i sin Heelhed saaledes, at vi, efter nu at have indført Selveiendom paa Domainerne, Sørg Acá-

demi og de offentlige Stiftellers og Kirkerne Gods, det vil sige paa alle de Steder, hvor der var mildere Fæstetvang, nu vilde vise Bønderne, at de ikke skulle lade være at kjøbe, fordi en Tvangslov staaer for Døren. Thi stod den for Døren, var det modsigende at lappe paa den gamle Fæstelovgivning. En Tvangslov er successtøv opgivet af den Ene efter den Anden, og nu blandt Andre opgivet af den, der begyndte sin Virksomhed i den danske Rigsdag med at fremlægge et nyt gjenmeentent og fint udarbejdet Forslag til en Tvangslov, der nu som Indenrigsminister ikke kommer ind derpaa, men gaaer den Vej, der er affstukket af denne Sags ivrigste Forsøgter, at lade den Fugl flyve indtil videre, og give sig til at forbedre Fæstelovgivningen. Bliver dette Udcast til Lov, er det en alvorlig Advarsel for Bønden til ikke at flyde en Leilighed til at kjøbe paa rimelige Vilkaar fra sig, i Haab om en Tvangslov; thi det er dog blevet klart, at en Tvangslov ikke vil føre til billigere Kjøb, ved den daglige Erfaring, at man nu ikke kan kjøbe til det Dubbelte af hvad man i sin Tid blev en Gaard tilbudt for, og altsaa ved igjen at sælge det Halve nu kunde have havt den anden Halvdeel gratis. Noget Haab for Fæsterne om en Tvangslov kan der ikke længere være, da det har vist sig, at dens ivrigste Forsøgtere have maattet krybe til Korset og bide i det sure Eble, at lappe paa Fæstelovgivningen. Ved denne Lov vilde Godseierne ogsaa komme til at indsee, at Lovgivningsmagten ikke har isinde at opgive den Ret, den i Aarhundreder har udøvet, at tage Fæstelovgivningen og dens Vilkaar i sin Haand. Man har indvendt mod Tvangslovens Forsøgtere, at de vilde slaae ind paa en anden Vej, end man i forrige Aarhundrede fulgte; — den Tid er forlængst forbi, da man betragtede Colbjørnsen og Bernstorff som Røvere. Men nu skal denne Lov vise Godseierne, at fordi Staten en Tidlang har ladet dette Forhold hvile, har den ikke opgivet at følge i Colbjørnsens, Bernstorffs og Frederik den Sjettes Spor, ved at reformere Fæstelovgivningen, og Godseierne ere derved blevne opfordrede til at bringe Forholdet paa det Rene, da de ikke kunne vide, hvad Conseqventerne kunne føre til. Der er altsaa god Forbindelse